

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่สังคมมอบหมายให้ทำหน้าที่สร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางปัญญาและคุณธรรมแก่บุคคลและสังคม (วิจิตร ศรีสอาน : 2518) ภารกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสร้างคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในวิชาการขั้นสูงที่พร้อมจะรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายและสามารถใช้ความรู้ ความคิดประยุกต์ ในการทำงานได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ตลอดจนการสร้างบุคลิกภาพ พัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษาให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่และทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และพร้อมที่จะช่วยสร้างสรรค์ประเทศให้เจริญก้าวหน้า (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ : 2527) ดังนั้นนักศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดภารกิจดังกล่าวลุล่วงไปได้ดี เพราะนักศึกษาเป็นวัตถุดิบที่สำคัญที่สุดในระบบการผลิตของสถาบันอุดมศึกษาและที่สำคัญวัตถุดิบนี้เป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความหลากหลาย และมีจิตใจ คนแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์ มีศักยภาพที่แตกต่างกัน สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเข้าใจและสนใจในวัตถุดิบที่ผลิตได้ โดยการจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนด้านการเรียนการสอน การให้บริการ และการปกครอง (ประกอบ คุปรัตน์ : 2530)

โดยทั่วไปแล้ว การแบ่งหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษา อาจแบ่งได้เป็นสามส่วน คือ

1. งานบริหาร เช่น งานที่เกี่ยวกับการบริหารบุคลากร การเงิน การอำนวยความสะดวก

2. งานวิชาการ เช่นงานที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์ มาตรฐานหลักสูตร การเรียน การสอน วิจัย

3. งานกิจการนิสิตนักศึกษา เช่นงานเกี่ยวกับการบริการ สวัสดิการ และกิจกรรมนิสิตนักศึกษา (วัลลภา เทพหัสดินฯ : 2525)

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เป็นงานที่มุ่งช่วยนิสิตนักศึกษาให้เกิดความพร้อมทางด้านการเรียน มุ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นิสิตนักศึกษาทั้งทาง

ด้านร่างกายและจิตใจ เป็นผู้มีสุขภาพพลานามัยดี มีอารมณ์หนักแน่น มั่นคง และสุขภาพจิตดี มีเหตุผล มีความสามัคคี ดังนั้นสถาบันการศึกษาโดยทั่วไป จึงได้จัดบริการด้านต่าง ๆ ตามความต้องการและสภาพของสถาบัน เช่น การให้บริการไปรษณีย์ บริการเสียงตามสาย จัดบริเวณที่พักผ่อน บริการรับฝากเงิน-ถอนเงิน บริการร้านค้าและบริการด้านที่พักอาศัย

งานบริการและสวัสดิการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นการให้บริการเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา ขณะศึกษาอยู่ในสถาบัน เป็นส่วนที่ประสมระหว่างชีวิตนอกห้องเรียนและในห้องเรียน ทำให้เป็นส่วนส่งเสริมการศึกษาสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของสถาบันจะช่วยส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ ทำให้เห็นชีวิตในแนวกว้าง สร้างทัศนคติที่ดีและอาจมีผลกระทบต่อสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนิสิตนักศึกษาเหล่านั้นด้วย (วัลลภา เทพหัสดินฯ : 2525)

งานด้านหอพักเป็นบริการที่จัดให้แก่นักศึกษาที่มีความจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย เป็นบริการดั้งเดิมมีมาตั้งแต่สมัยการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในรูปแบบสากล ถ้าศึกษาจากประวัติศาสตร์แล้ว จะทราบว่านักศึกษาสมัยศตวรรษที่ 9-12 ที่จะไปเล่าเรียน ในมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องเดินทางจากประเทศของตนเองไปศึกษา ณ มหาวิทยาลัยซาเลร์โน (Salerno) หรือมหาวิทยาลัยโบโลญญา (Bologna) นักศึกษาจำเป็นต้องพักอยู่ในที่พักอาศัยที่มหาวิทยาลัยจัดให้ เพื่อมิให้ถูกชาวเมืองเอารัดเอาเปรียบ (วัลลภา เทพหัสดินฯ : 2525)

มหาวิทยาลัยลอนดอน เป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในการพยายามจัดรูปแบบของมหาวิทยาลัยเพื่อเอื้อให้นักศึกษาทุกคนมาอยู่ประจำ เพื่อจะได้สัมผัสชีวิตความเป็นนักศึกษาที่สมบูรณ์ ได้ใกล้ชิดกับอาจารย์ผู้สอน ซึ่งจะคอยแนะนำสั่งสอนในการอบรมบรรยาย การวางตัว ความประพฤติ จิตใจ และฝึกความเป็นสุภาพบุรุษ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีรับประทานอาหาร วิถีอยู่ร่วมกันในหอพัก การใช้ชีวิตต่าง ๆ ตามแบบผู้ดี ตอนกลางวันก็ไปศึกษาวิทยาการอย่างเต็มที่ ตอนเย็นและวันหยุดก็ได้ฝึกซ้อมกีฬา ดนตรี หัดสวดมนต์ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนฝึกมารยาทของผู้ดีไปด้วย

มหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทย ภายหลังได้ดำเนินการจัดที่พักอาศัยให้นักศึกษา โดยถือว่าบริการนี้สามารถพัฒนานักศึกษาได้หลายด้าน เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และมหาวิทยาลัยที่อยู่ในส่วนภูมิภาค คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตต่าง ๆ

สิ่งแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนาการของนักศึกษาอย่างมาก แต่เดิมการสร้างหอพัก คำนึงถึงเฉพาะทางด้านกายภาพเท่านั้น ปัจจุบันได้เล็งเห็นบรรยากาศทางวิชาการว่า มีส่วนสำคัญในการทำให้อุดมศึกษาบรรลุเป้าหมายได้ Stoner and Yokie (1971) เสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยควรจัดสิ่งแวดล้อม ให้ส่งเสริมคุณลักษณะของ นักศึกษาดังนี้ 1. ระเบียบวินัยของตนเอง 2. สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน 3. พัฒนา ทักษะทางสังคม 4. โภชนาการ 5. โปรแกรมทางสันทนาการ 6. ความปลอดภัย 7. สุขภาพพลานามัย 8. ความเป็นผู้นำ

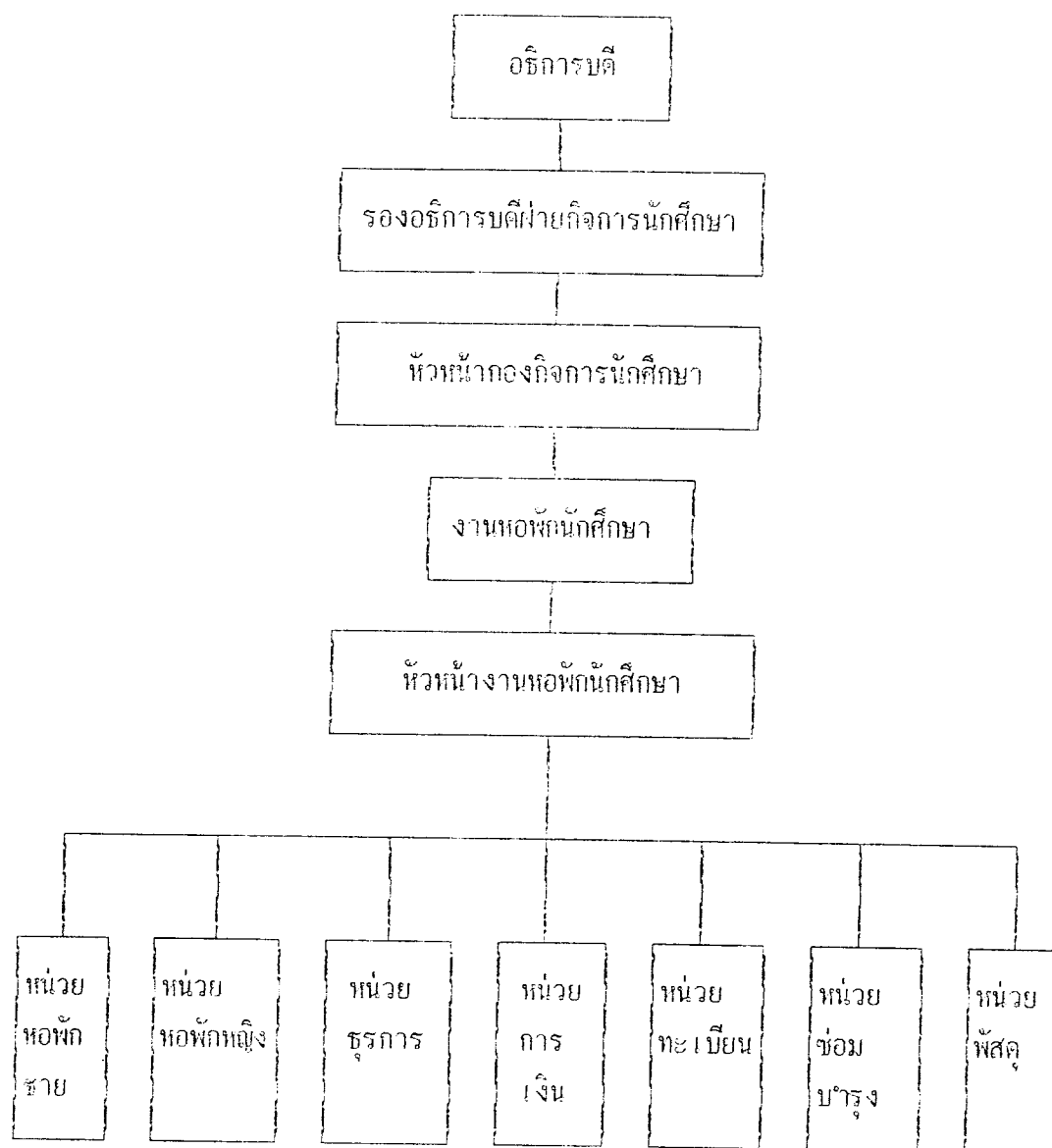
การที่มหาวิทยาลัยจะสร้างสิ่งแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้ มหาวิทยาลัย ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการส่งเสริม คุณลักษณะของนักศึกษาทั้งแปดประการดังกล่าว หอพักนักศึกษาเป็นสถานที่ที่นักศึกษา จะต้องอยู่นานกว่าที่อื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย ดังนั้นหอพักจึงควรจัดให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบ สะอาด มีของใช้ที่ดี เพื่อเสริมรสนิยมที่ดี มีระเบียบกฎเกณฑ์ ให้ทุกคนเคารพ มีความสะดวกสบาย สร้างความเป็นตัวของตัวเองให้แก่ นักศึกษา จัดสิ่งแวดล้อมให้นักศึกษาที่เข้ามาอยู่ให้อยู่อย่างมีระเบียบ ไม่ส่งเสียงเอะอะอึกทึก ไม่เปิดวิทยุเสียงดังจนเกินไป ไม่ทำลายระเบียบกฎเกณฑ์ และหอพักสามารถจัด อาหาร เพื่อบริการทางด้านโภชนาการที่มีคุณค่าให้รับประทาน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้พัฒนาทักษะทางสังคม ให้มีการละเล่น การกีฬา ความสนทนากลั่นแกล้ง จัดให้มีหน้าที่รับผิดชอบภายในหอพักและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกความเป็นผู้นำ และให้ความดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักศึกษาด้วย ดังนั้นหอพักจึงควรเป็นสถานที่ที่ จัดสิ่งแวดล้อมที่ดี เพราะมีผลต่อการพัฒนานักศึกษาได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นระบบในการบริหารงานหอพักนักศึกษา จึงควรคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ สำคัญของการจัดตั้งหอพักนักศึกษานี้ในมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเองก็สมควร จะละเลยหน้าที่ ขาดความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านนี้ โดยมุ่งเน้นแต่ด้าน วิชาการแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนใหญ่จะมองเห็นหอพักเป็นเพียงที่สำหรับนักศึกษาใช้ นอนเท่านั้น กฎระเบียบหรือการมีกรรมการหอพักก็เพียงต้องการให้นักศึกษารู้จัก ความมีระเบียบและรักษาความสงบของหอพักมากกว่าที่จะตั้งใจฝึกความเป็นผู้นำของ กรรมการหอ รวมทั้งขาดการฝึกอบรมบุคลากรประจำที่หอพักให้รู้จักการพัฒนาองค์การ ให้มีประสิทธิภาพด้วย

มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 หอพักนักศึกษาในระยะ แรกมีเพียงหอพักเดียว อยู่รวมกันทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชาย แต่คนละชั้น ของหอพัก ต่อมาได้ก่อสร้างหอพักเพิ่มขึ้น และแยกเป็นหอพักชายและหอพักหญิง

ปัจจุบันมีหอพักทั้งหมด 23 หอพัก โดยแยกเป็นหอพักนักศึกษาชาย จำนวน 12 หอพัก
หอพักนักศึกษาหญิงจำนวน 11 หอพัก โดยมีระบบการบริหารงานตามแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงการบริหารงานหอพักนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากแผนภูมิที่ 1 จะเห็นว่าการบริหารงานหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
ชั้นตรงต่ออธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา และหัวหน้ากองกิจการ
นักศึกษาตามลำดับ โดยมีผู้รับผิดชอบงานคือ หัวหน้างานหอพักนักศึกษา และผู้ช่วย
หัวหน้างานหอพักนักศึกษาชายและหญิง มีคณะกรรมการหอพักนักศึกษาเป็นคณะบุคคล
ที่ควบคุมดูแลนักศึกษา ให้เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ว่าด้วยหอพัก
นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2521 ภายในงานหอพักนักศึกษา จะประกอบ
ด้วยหน่วยหอพัก 9 หน่วย และ 1 หน่วยซ่อมบำรุง

บุคลากรภายในสำนักงานหอพักประกอบด้วย ข้าราชการ 6 คน ลูกจ้าง
ประจำ 71 คน และลูกจ้างชั่วคราว 34 คน รวมทั้งสิ้น 111 คน บุคลากรเหล่านี้
จะกระจายไปประจำตามหอพักต่าง ๆ ทั้ง 23 หอ และประจำสำนักงานบางส่วน

สภาพปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบัน ศึกษาได้จากรายงานการสรุปผลการสัมมนา
อาจารย์ที่ปรึกษาหอพักและกรรมการหอพัก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2531 พบว่ามีปัญหา
ความแออัดของหอพักทั้งนักศึกษาหญิงและชาย ปัญหาด้านความสะอาด ความเป็น
ระเบียบของหอพัก ความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักศึกษา ความเอาใจใส่ของ
อาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก การให้บริการด้านน้ำประปา-ไฟฟ้าและอุปกรณ์โดยทั่วไป
รวมทั้งสถานที่พักผ่อน และดนตรีา ปัญหาเหล่านี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นพูด และได้รับการ
แก้ไขในบางส่วนแล้วก็ตาม แต่ผู้วิจัยคิดว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเกี่ยวเนื่องกับผู้
เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมทั้งนโยบายทางด้านการบริหารงานของมหาวิทยาลัยขอนแก่นด้วย
ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเคยเป็นศิษย์เก่าของสถาบัน และได้อยู่หอพักนักศึกษามาก่อน
ปัจจุบันก็ปฏิบัติงานในหน่วยงานสังกัดกองกิจการนักศึกษาด้วย จึงคิดว่าข้อมูลที่ได้
จากการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข
การบริหารงานด้านหอพักนักศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้ปกครอง
เพราะหอพักนักศึกษาคือบ้านแห่งที่สองของนักศึกษา ที่มหาวิทยาลัยควรดูแลเอาใจใส่
แทนผู้ปกครอง

การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การบริหารงานหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัย
ขอนแก่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งด้านผู้ให้บริการ
และผู้รับบริการ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น
ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการบริหารงาน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงาน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขการบริหารงาน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการทำวิจัยดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารงานหอพักของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยนักศึกษาถือผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีของปีการศึกษา 2533-2534 ที่พักอยู่ในหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. หอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น หมายถึง หอพักนักศึกษาที่ขึ้นอยู่ในความดูแลของกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 23 หอเท่านั้น

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

เอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการศึกษา เช่น รายงานการประชุมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ประกาศข้อบังคับต่าง ๆ ในรายงานผลการศึกษานักศึกษา เอกสารสรุปการประชุมสัมมนา และบันทึกต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เนื่องจากเป็นงานของราชการ ซึ่งต้องบันทึกไว้อย่างระมัดระวังและถูกต้อง

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

หอพักนักศึกษา หมายถึง หอพักที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดให้เป็นที่พักของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น อยู่ภายใต้การดูแลของกองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น เท่านั้น

ผู้รับบริการ หมายถึง นักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกคณะทุกชั้นปี

ผู้ให้บริการ หมายถึง บุคลากรประจำสำนักงานหอพัก และประจำหน่วยต่าง ๆ ของหอพัก เป็นข้าราชการประจำ และลูกจ้างชั่วคราว

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำหอพัก หมายถึง อาจารย์ที่รับหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ดูแลนักศึกษาที่พักอยู่ในหอพักที่ตนเองรับผิดชอบ จะมีประจำทุกหอพัก และจะต้องพักอาศัยในหอพักที่ตนเองรับผิดชอบ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับ

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อที่จะนำมาพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่อง ของการบริหารงานหอพักในปัจจุบันให้ดีขึ้น
2. ปัญหาการบริหารงานหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาคือเป็นอยู่ให้ลดลง
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปรับปรุง แก้ไข การบริหารงานหอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ข้อบกพร่องของการบริหารงานได้เป็นอย่างดี และยังใช้ในการวางแผนการพัฒนองค์กรได้ในภายหน้า